

Column

Kapitalisme is Creative Destruction

DOOR JAN VIS

Volgens de befaamde Oostenrijkse econoom Schumpeter wordt het kapitalisme gekenmerkt door vernieuwende vernietiging. Activiteiten die geen economische waarde toevoegen, worden vervangen door activiteiten die naar verwachting wel waarde zullen leveren. De ontwikkelingen van de laatste maanden laten ons zien dat dit een onstuimig proces kan zijn.

Onstuimigheid boezemt blijkbaar angst in. Overheden voelen zich genoodzaakt in te grijpen. De Amerikaanse politici hebben toestemming gegeven tot het uitvoeren van een reddingsoperatie. De burgers lijken echter niet overtuigd. De uitverkoopprijs van 700 miljard dollar staat sommigen kennelijk niet aan. De Europese regeringen zijn inmiddels als echte staatskapitalisten in de markt gestapt. Volgens het inzicht van mevrouw Kroes is er echter geen sprake van staatssteun.

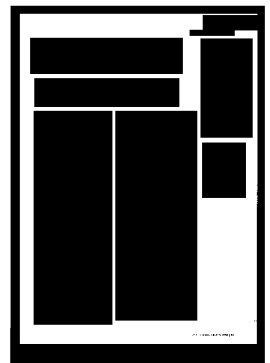
Natuurlijk dient het financiële systeem aangepakt te worden. Het moet worden verlost van die mensen en instituties die slechte leningen in de boeken willen houden en daardoor vermogen blokkeren. Dat levert slechts uitstel van executie op. De huidige problemen kunnen alleen worden opgelost als de financiële instellingen weer in staat zijn waardetoevoegende activiteiten te ontplooiën. Daarom is het noodzakelijk om niet waardetoevoegende activiteiten te beëindigen. Recessies zijn wellicht niet plezierig, maar wel noodzakelijk. Economisch gezien betekenen ze niets anders dan dat schaarse hulpmiddelen opnieuw worden gerangschikt. De geschiedenis leert dat markten daar veel beter in zijn dan overheden.

Staatskapitalisme, en overheidsinterventie, is gevaarlijk. Als centrale bankiers en politici goed zijn in moeilijke tijden, waarom deugen zij dan niet in goede tijden? Dat zou pleiten voor een volledig geleide economie waarin al onze problemen tot het verleden behoren. Onze ideologisch gedreven minister van financiën lijkt dat te geloven. Hij heeft inmiddels het einde van het kapitalisme aangekondigd. Echte ondernemers zullen voor dergelijke warhoofdige uitspraken niet vallen. Geef ondernemers de vrijheid tot handelen en het gevolg zal zijn dat bepaalde activiteiten geheel worden stopgezet en andere zullen groeien. Het ingrijpen van de overheid zorgt er slechts voor dat economisch niet renderende activiteiten voortgezet blijven worden ten koste van iets wat wel waarde toevoegt.

Een goed voorbeeld in dit verband is de ondergang van Lehman. Bezittingen ter waarde van 639 miljard dollar en banen voor 26.000 mensen. Geen overheid met een reddingsboei, maar wel andere partijen die binnen enkele dagen, zonder veel ophef, de goede delen hebben gekocht. De slechte zijn inmiddels totaal verdwenen. Hetzelfde geldt voor Merrill Lynch. De renderende delen komen in meer competente handen. Kapitalisme betekent nu eenmaal dat de door burgers gedreven krachten van de markt het voor het zeggen hebben.

NADENKEN

Bij zinkende schepen hebben wij handen aan de pomp nodig en geen ingenieurs die over eventuele structuurfouten nadenken. Op dit moment zijn alle plaatsen aan de pomp bezet en dat geeft ruimte tot overpeinzing. Daarbij komt één vraag steeds weer terug. Als slechte hypotheekleningen de oorzaak van de ellende zijn, waar is dan het geld vandaan gekomen om ze af te kunnen sluiten? De Amerikaanse Fed heeft de rente van 6 procent in januari 2001 verlaagd tot 1 procent in juni 2003. Pas na juni 2004 ging de rente weer wat stijgen. Valse lage rente leidt tot verkeerde beslissingen. Nu pleiten dezelfde mensen voor strenger toezicht. Op die manier ontstaat valse hoop. Ooit was de Amsterdamse Wisselbank (1609-1772) befaamd. Daar was geen sprake van wat tegenwoordig fractionele reserve wordt genoemd. De Amsterdamse Wisselbank hield een 100-procentsreserve in geldmiddelen aan. De beruchte paniek van 1672 werd glansrijk doorstaan. Vertrouwen ontstaat, doordat wij weten dat zaken goed geregeld zijn. Politici en bankiers die ons keer op keer om vertrouwen moeten vragen, wekken hetzelfde wantrouwen als de vroegere Sovjetleiders die hun burgers keer op keer een overvloedige oogst beloofden. De fameuze minister van voorlichting van Irak heeft het uiteindelijk toch niet zo ver geschopt. ■

JAN VIS is directeur bij Talanton Corporate Finance BV te Puttershoek en als adjunct-professor Business Valuation en Value Based Management verbonden aan de Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit. Deze column geeft de persoonlijke mening van de auteur weer. (janvis@talanton.nl)